

ZAPISKI KNJIŽEVNOST

REALIZEM

- umetnostna smer v Evropi v 2/2 19. stoletja
- Književniki so svet opisovali brez olepšav, odnose med ljudmi prikazovali naravno, vsakodnevno in povprečno.
- Prikazuje odnose med revnimi in bogatimi ter pokvarjenosti meščanske družbe.

1849 - smrt Franceta Prešerna

1899 - izid 2 pesniških zbirk:

- I. Cankar: Erotika
- O. Župančič: Čaša opojnosti

PREDSTAVNIKI

- JOSIP JURČIČ: Deseti brat, Kozlovska sodba v Višnji Gori
- FRAN LEVSTIK: Martin Krpan, Popotovanje od Litije do Čateža
- JANKO KERSNIK: Mačkova očeta
- IVAN TAVČAR: Tržačan, Visoška kronika, Cvetje v jeseni
- ANTON AŠKERC: Kronanje v Zg

KAJ MORAM ZNATI?

- Znam predstaviti značilnosti obdobja realizem.
- Realizem umestim v letnici in ju razložim.
- Naštejem vse predstavnike in njihova dela.
- Razložim, kaj vse smo Slovenci dobili v realizmu.
- Poznam avtorje in vsebine nj. del.

KAJ DORIMO V REALIZMU

- prvi slovenski roman - Josip Jurčič: Deseti brat
- prvo slovensko tragedijo - Josip Jurčič: Tugomer
- prvo slovensko umetno pripovedko - F. Levstik: Martin Krpan
- prvi slovenski literarni program - F. Levstik: Popotovanje od Litije do Čateža

KEEP :)
SMILING

SIMON GREGORČIČ SOČI

PESNIŠKA SREDSTVA 1. del

REFREN

Krasnà si, bistra hči planin,
brdkà v prirodni si lepoti,
ko ti prozornih globočin
nevihte temne srd ne moti,
krasnà si, hči planin!

a
b
a
b
a

RIMA
je PRESTOPNA

- rojen 1844 v Vrsnem pri Kobaridu
- umrl 1906 v Gorici
- pesniška zbirka Poezije
- zelo priljubljen - goriški slavček
- V pesmih je razmišljal o smislu življenja, domovini, medčloveških odnosih in ljubezni.
- Bil je duhovnik.
- Pesmi: Soči, Nazaj v planinski raj, Človeka nikar

PRIMERA

Tvoj tek je živ in je legák,
ko hod deklet s planine;
in jasna si ko gorski zrak,
in glasna si, kot spev krepak
planinske je mladine –

TEMATIKA pesmi je DOMOVINSKA.
Pesem opisuje pozitiven odnos do
naroda, njegove zgodovine, narave.

Primerja tek reke Soče s hojo tek na
planinah. Jasna je kot zrak z gora,
glasna pa kot pesem mladine v gorah.

Rad gledam ti v valove bodre,
valove te zeleno-modre;
temnà zelén planinskih trav
in vedra višnjevost višav
lepó se v njih je zlila;
na rosah sinjega nebá,
na rosah zelenih gorá
lepoto to si pila –
krasnà si, hči planin!

ANAFORA

OKRASNI
PRIDEVEK

ALITERACIJA

VZKLIK

V prvem delu
pesmi pesnik
opisuje Sočo kot
mladenko s polno
energije, ki bučno
teče po svoji
strugi. Opeva vso
njeno lepoto.

Ti meni si predraga znanka!
Ko z gorskih prišumiš dobrav,
od doma se mi zdiš poslanka,
nesoča mnog mi ljub pozdrav –
Bog sprimi te tu sred planjav!...
Kako glasno ljubó šumljaš,
kako čvrstó, krepkó skakljaš,
ko sred gora še pot imaš!

VZKLIK

RETORIČNA VPRAŠANJA

A ko pridereš na ravnine,
zakaj te živa radost mine?
Kaj trudno ležeš in počasi,
zakaj so tožni tvoji glasi?
Težkó se ločiš od hribov,
zibelke tvojega valovja?
Mar veš, da tečeš tik grobov,
grobov slovenskega domovja?

SIMON GREGORČIČ SOČI

PESNIŠKA SREDSTVA

Obojno bol pač tu trpiš!
V tej boli tožna in počasna,
ogromna solza se mi zdiš,
a še kot solza – krasna!

PRIMERA - čustvena primera, v kateri pokaže domoljubje. Soča se mu zdi kot ogromna solza, ki pa je kot taka krasna.

2. del

REFREN

Krasnà si, bistra hči planin,
brdkà v prirodni si lepoti,
ko ti prozornih globočin
nevihte divje srd ne moti!

Drugi del pesmi je nasprotje prvemu, tu reka dobi nov pomen, saj teče po obmejnem svetu, ob tujcih, ki so si želeli našo zemljo. Naroča ji, naj utopi tujce, ki se bodo polastili naše zemlje. Kaže se dvojna bolečina - ločitev od doma (zgornji tok, gore) in grobovi vojakov. Napoveduje vojno.

ANAFORA

Takrat se spomni, bistra Soča,
kar gorko ti srce naroča:
Kar bode shranjenih voda
v oblakih tvojega neba,
kar vode v tvojih bo planinah,
kar bode v cvetnih je ravninah,
tačas pridrvi vse na dan,
narasti, vzkipi v tok strašan!
Ne stiskaj v meje se bregov, **A**
srdita čez branove stopi, **B**
ter tujce, zemlje-lačne, utopi **B**
na dno razpenjenih valov! **A**

POOSEBITEV - poosebljen je vihar

Pa oh, siroti tebi žuga
vihar grozán, vihar strašán;
prihrúmel z gorkega bo juga,
divjal čez plodno bo raván,
ki tvoja jo napaja struga –
gorjé, da daleč ni ta dan!

Pa oh, siroti **tebi** žuga
vihar grozán, vihar strašán;
prihrúmel z gorkega bo juga,
divjal čez plodno bo raván,
ki tvoja jo napaja struga –
gorjé, da daleč ni ta dan!
Nad tabo jasen bo oblok,
krog tebe pa svinčena toča
in dež krvav in solz potok
in blisk in grom – oh, bitva vroča!
Tod sekla bridka bodo jekla,
in **ti** mi boš krvava tekla:
kri naša **te** pojila bo,
sovražna **te** kalila bo!

OKRASNI
PRIDEVEK

PRETIRAVANJE
in
STOPNJEVANJE;
ta del
napoveduje vizijo
vojnih grozot, saj
je Soča res
krvava tekla

NAGOVOR

UKAZ, kaj naj stori reka Soča

RIMA - oklepajoča

KEEP :)
SMILING

ZAPISKI KNJIŽEVNOST

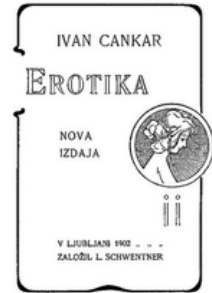
MODERNA

- Literarno obdobje, v katerem umetniki izražajo tisto, kar čutijo v danem trenutku, pri tem pa se ne ozirajo na nič ali nikogar.
- V ospredju so posameznikova subjektivnost, domišljija, trenutno razpoloženje in čutenje - približajo se romantiki.

1899 - izid 2 pesniških zbirk:

- I. Cankar: Erotika
- O. Župančič: Čaša opojnosti

1918 - smrt Ivana Cankarja

PREDSTAVNIKI

- DRAGOTIN KETTE: Spomini, Na trgu, Šivilja in škarjice
- JOSIP MURN ALEKSANDROV: Vprašanje, Pesmi in romance
- OTON ŽUPANČIČ: Mehurčki, Sto ugank, Žebljarska, Čaša opojnosti
- IVAN CANKAR: Kralj na Betajnovi, Bobi, Hlapci, Pohujšanje v dolini Šentflorjanski, Skodelica kave

KAJ DOBIMO V MODERNI

- pesniški zbirki, ki sta obudili neposredno izpovednost: Čaša opojnosti in Erotika
- daljše pesmi, ki spominjajo na ode (Župančič: Duma)
- književnost (proza in poezija) spet doseže evropsko raven s Cankarjem
- poglavitno vlogo dobi gledališče - uprizoritve Cankarjevih del
- razvoj tragedije, komedije

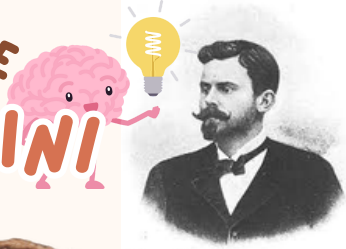
KAJ MORAM ZNATI?

- Znam predstaviti značilnosti obdobja moderna.
- Moderno umestim v letnici in ju razložim.
- Naštejem vse predstavnike in njihova dela.
- Razložim, kaj vse smo Slovenci dobili v moderni.
- Poznam avtorje in vsebine nj. del.

KEEP :)
SMILING

DRAGOTIN KETTE

SPOMINI

Pesem je po obliki sonet:

- ima 4 kitice, 2 kvartini in 2 tercini
- rima v kvartinah je oklepajoča, v tercinah pa zaporedna
- verz je jambski enajsterec

- Rojen 1876 na Premu pri Ilirski Bistrici, umrl 1899 v Lj., star le 23 let.
- Snov za svoje pesmi je črpal iz osebnih stisk, veliko pa je šaljive razposajenosti, s katero se je boril proti vsakdanjim težavam.
- Zbirko Poezije je po nj. smrti izdal Anton Aškerc.

LIRSKI IZPOVEDOVALEC - izpoveduje pesem v prvi osebi. Ne smemo ga enačiti z avtorjem pesmi (čeprav gre večkrat za podobnost).

NAGOVOR

RETORIČNO VPRAŠANJE

In djal sem ti, da roža si mi rož. **a**
A ti? ... Ah no, da se ti revež smili. **b**
Seveda, on se ti ponuja, sili, **b** **VZKLIK**
kaj ne da, ljubica? – Ne boš, ne boš! **a**

RIMA - oklepajoča

METAFORA - občudovalec lepih ženski

O nismo tak častilec belih kož,
da bi kot Samson v krilu pri Dalili
tam s kodri svojo moško čast zgubili,
o ne, vi milostna, smo pa le mož!

Svetopisemska zgodba o Samsonu in Dalili

Pač sem ljubezen v svojem srcu nosil, **c**
a nikdar nisem te ljubezni prosil, **c**
še manj nevrednega pomilovanja. **d**

RIMA - zaporedna

Ponosna glava moja se ne klanja,
molčijo usta, lic solzè ne moči,
naj tudi hrepeneče srce počì ...

Lirski izpovedovalec noče več kazati svojih čustev, čeprav bo moral zaradi hrepenenja trpeti.

Izpovedovalec meni, da moški izgubi čast, če žensko kljub zavrnitvi še vedno prosi za ljubezen.

JOSIP MURN ALEKSANDROV VPRAŠANJE

KEEP :)
SMILING

- Rojen 1879 v Lj, umrl 1901 v Lj.
- Odraščal v rejniški družini, ves čas čutil pomanjkanje materine ljubezni, kar je vplivalo na njegov značaj in odnos do sveta.
- Napisal 900 kratkih razpoloženjskih pesmi.
- Pesniška zbirka Pesmi in romance je izšla po njegovi smrti.

Pesem ni optimistična, saj namiguje na to, da njegovo življenje ni lepo in da nima smisla.

OKRASNI PRIDEVEK

NAGOVOR

Ali **ti** si svetla zvezda,
ki trepečeš vrh neba,
ali **misel** le otožna
mi miru nocoj ne da?

Lirski subjekt razmišlja o smiselnosti življenja, zato ne more spati.

Nekaj, zvezda, k **tebi** vleče
s silo silno mi srce,
to življenjska tajna skrita
je bodočnosti moje.

Ali rojen sem si v blagor,
srečen bil spočetek moj?
Sebi, soljudem koristen
tek skončam kedaj jaz svoj?

Smisel življenja vidi v tem, da je sebi in drugim koristen.

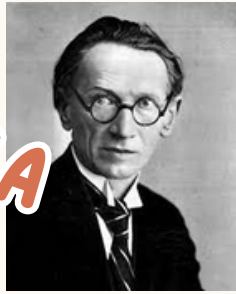
Ali rojen sem v pogubo,
le za strast in nepokoj,
in obrne vse v zlo se,
in odveč bo život moj.

Pesnik se sprašuje, ali je njegovo življenje zaman. Je nasprotje 3. kitici.

**RETORIČNA
VPRAŠANJA** - vsa so
razmišljujoča in
namenjena lirskemu
izpovedovalcu
samemu.

Veliko je starinskih
besed.

OTON ŽUPANČIČ ŽEBLJARSKA

Pesem je LIRSKA, saj žebtljar izpoveduje svojo nesrečno usodo v 1. osebi.

- Rojen 1878 v Vinici v Beli krajini, umrl 1949 v Ljubljani.
- Pomembno vplival na razvoj slovenske moderne, saj izid pesniške zbirke Čaša opojnosti štejejo za začetek obdobja.
- Njegove pesmi prevedene v več kot 20 jezikov.
- Pisal za odrasle in otroke.
- Poleg pesmi pisal tudi dramska dela, bil prevajalec, dramaturg.

Pesem je nastala po obisku kovačnice v Kamni Gorici pri Kropi, kjer so ga težko delo, izmučenost in neizprosen ritem dela zelo ganili.

RETORIČNO VPRAŠANJE

Smo jih v polje sejali?
Po polju naši žebtlji cvetó;
poglej v nebó: **PRISPODOBA**
vanj smo jih kovali
od štirih do ene, do osmih od treh,
da nam bodo tudi ponoči v očeh ...

Pa ondan sem pred zrcalom postal:
o, kakor da sem po sebi koval! **PRIMERA**
O, kakor da delam ves božji dan greh
od štirih do ene, do osmih od treh!

Od štirih do ene,
od štirih do ene
vodà nam kolesa, mehove nam žene,
do osmih od treh
žareči žebtlji, žebtlji v očeh ...

Od štirih do ene,
od štirih do ene } **ANAFORA**
so zarje rumene,
so trate zelene, } **OKRASNI PRIDEVEK**
od štirih do ene
vodà nam kolesa, mehove nam žene,
nad nakli smo sključeni;
vsi, fantje, možjé in dekleta in žene,
od štirih do ene **STOPNJEVANJE**
že vsi smo izmučeni:
vodà nam kolesa, mehove nam žene,
od štirih do ene, od štirih do ene.

GEMINACIJA

Pol treh, pol treh –
spet puha nam meh! **ONOMATOPEJA**
Žareči žebtlji so nam v očeh
do osmih zvečer žebtlji, žebtlji v očeh.
Od štirih do ene
vodà nam kolesa, mehove nam žene,
do osmih od treh **INVERZIJA**
žareči žebtlji, žebtlji v očeh ...

ALITERACIJA

EPIFORA

V teh dveh kiticah ni zaznati ritma klavir, saj sta razmišljujoči

Pesem je SOCIALNA, saj opisuje težko življenje in delo žebtljarjev, ki delajo 13,5 ure dnevno in prostega časa skorajda nimajo. Od vsega napora žebtlje vidijo povsod.

IVAN CANKAR BOBI

- Rojen 1876 na Vrhniki (Klanec), umrl 1918 v Lj.
- Oče je kot podjetnik propadel, zato je mama skrbela za celotno družino - v svojih delih jo opisuje kot mučenico in svetnico.
- Bil je prvi slovenski poklicni pisatelj ter dramatik.
- Izid njegove pesniške zbirke Erotika je začetek moderne.

delo

- drame: Kralj na Betajnovi, Pohujšanje v dolini Šentflorjanski, Hlapci, Za narodov blagor.
- povesti: Hlapec Jernej in njegova pravica, Martin Kačur
- roman: Na klancu
- črtice: zbirka Moje življenje (Skodelica kave)

ČRTICA je kratka pripoved, za katero je značilno veliko čustev in razpoloženj. Dogajanje je manj pomembno. V slov. knjiž. jo je uvedel Ivan Cankar.

PRVOOSEBNI PRIPOVEDOVALEC - vrsta pripovedovalca, ki pripoveduje v 1. osebi, pripoveduje o tem, kar se je zgodilo njemu.

Zgodba ima posebno zgradbo

OKVIRNA ZGODBA - je začetni del, ki prikazuje pogovor v krčmi med prijateljem poslušalcem in pripovedovalcem zgodbe. Sem spada tudi pripovedovalčevo spominjanje na neljubi dogodek in zadnji del, ko pripovedovalec pripoveduje, kako je doživel spomin na Petra ta večer.

VLOŽENA ZGODBA - je zgodba o Petrovem razočaranju in ponižanju.

POZNATI MORAM VSEBINO ČRTICE:

- glavni osebi Mihče in Peter
- stranski: mati in sestra Francka
- kakšen odnos sta imela kot otroka
- kdo je predstavnik revnih, kdo bogatih
- kako se je Mihče počutil pred cerkvijo
- kako se Peter obnaša do njega
- kateri dogodek zaznamuje Mihčeta - počutje v veži, ko čaka, da ga povabijo
- kje pripoved doseže vrh
- kako se Mihče obnaša doma

IVAN CANKAR BOBI

SIMBOLI

SIMBOLIZEM - Cankar je bil znan po uporabi simbolizma v svojih delih. Različne predmete, pojme ali kraje je uporabljal oz. jih je videl kot simbole, ki prikazujejo človekov položaj v družbi.

BOB

BELA HIŠA

PEČENKA

VRT

simboli
bogastva

**DOLG
PLAŠČ**

**PRETESNI
ČEVLJI**

KLANEC

simboli
revščine

LJUBLJANA

VOZ

**ŠIROKA
BELA CESTA**

simboli
hrepenenja

TEMA

SOCIALNA - prikazuje na eni strani obilje, na drugi strani revščino in pomanjkanje.

SPOROČILO

Zadana krivica nikoli ne neha boleti.

DIAKTELIZMI

cuker - sladkor;
špehovka - ocvirkova potica;
senožet - travnik ...

ČAS DOGAJANJA

žegnjanjska nedelja; ; tj. dan, ko goduje svetnik, kateremu je posvečena cerkev v vasi

KRAJ DOGAJANJA

Petrov dom,
cerkev, Mihčev
dom, gostilna

VRSTA PRIPOVEDOVALCA

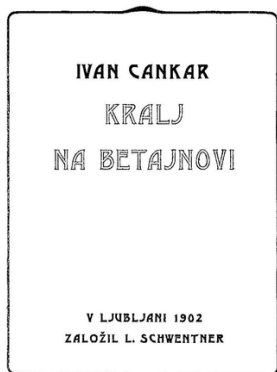
- prvoosebni pripovedovalec
- tretjeosebni pripovedovalec

MOJI ZAPISKI o vsebini:

IVAN CANKAR KRALJ NA BETAJNOVI

DRAMSKO BESEDILO:

- razdeljeno je na prizore
- vsebuje didaskalije
- veliko je dvogovora
- zgodba se odvija pred našimi očmi

DIDASKALIJE:

- so opombe avtorja o tem, kako se osebe premikajo na odru, s kakšnimi gibi ali glasom se izražajo
- navodila, kako naj igralci odigrajo svojo vlogo na odru

REPLIKA:

- je del dramskega besedila, ki ga igralec pove, ne da bi ga prekinil drug igralec

OSEBE:

- JOŽEF KANTOR - podeželski kapitalist, ki je obogatel z nečednimi posli; želel je postati kralj na Betajnovi
- FRANCKA - Kantorjeva hči, ki se je bala svojega očeta, ni podpirala njegovih dejanj.
- HANA - Kantorjeva žena, ki je želela prikriti sramoto, ki ji jo je naredil s tem, da je imel z drugo otroke
- LUŽARICA - gostilničarjeva žena, ki je ostala brez vsega po tistem, ko je Kantor vzela gostilno njenemu možu. Imela je otroke s Kantorjem.

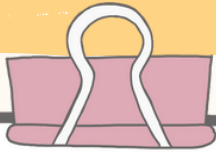
MOJI ZAPISKI o vsebini:

IVAN CANKAR SKODELICA KAVE

ČRTICA:

- kratka zgodba, v kateri so v ospredju čustva in razpoloženja
- gre za materinsko črtico

Mater je v črtici prikazal kot svetnico, ki se trudi zanj. Opisuje njen lesk v očeh, veselje, ko mu nese kavo. A hkrati opiše tudi razočaranje, ko jo je zavrnil (lesk v očeh je izginil). Čeprav si je takrat zadal, da se ji bo opravičil še tisti večer, se ji ni nikoli v življenju.

Cankar se spominja dne, ko je po 15 letih prišel domov k mami. Čeprav je vedel, da mu mati zaradi revščine ne more priskrbeti kave, si jo je zaželel. Mati se je potrudila in mu kavo prinesla, on pa jo je zavrnil.

MOJI ZAPISKI o vsebini: